

2023 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXXVI):

numai prin istoria scrisă ...! - biserica săsească, să se facă cârciumă valahă!
- victoria creștinismului împotriva necredincioșilor!

Avrig, Săcădate, Rusciori, **legenda „osuarului” armatei lui Mihai**
Bungard, Cîrța, Orlat,
Ilimbav, Fofeldea, Săsăuși,
Țichindeal, Ludoș,
Apoldul de Jos și Topârcea
și-au completat populația
cu locuitori români ...?
**pentru sașii din Gîrbova
a devenit o catastrofă!**

Topârcea din dealul pe care este biserica?

**ce zile negre că, din biserica săsească,
să se facă cârciumă valahă!**

**țărănimea română
din Ardeal aștepta
nădejdi într-un
viitor mai bun!**

2023

**Dosarele
patrimoniului (CXXVI)** Romanian Villages

1981

Anul comemorativ al innografiilor și cântăreților bisericești (psalți) **Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice**

Istoria multor localități din sudul Transilvaniei a fost marcată de trecerea oastei lui Mihai Viteazul, în epopeea cuceririi Transilvaniei. La 150 de ani de la stingerea din viață a marelui mitropolit al românilor, Sf. Ierarh Andrei Șaguna, se cuvine a aminti una din cugetările sale: „Numai prin istoria scrisă, ce se umple de pulbere și se strică, dar și prin monumente, eroii dăinuiesc în memoria eternității neamului”. În lucrarea „Topârcea – repere monografice – 1309-2009, 700 de ani de atestare documentară”(2009) - autori: arh. Teofil Părăian, Ion Salomiu-Delatopârcea, prof. Gabriel Chelaru-Tomiroșca -, se comsemna: « ... Când vor fi venit sașii aici, nu se poate ști. Se spune însă că, pe la anul 1599, în urma luptei lui Mihai Viteazul cu ungurii la Șelimbăr, satul Topârcea ar fi fost ars, fiind locuit de sași. Acest fapt nu se știe în mod precis. Istoricii sas, episcopul Teutsch, în „Geschichte der Siebenbürgens Sachsen”, ne spune că Mihai Viteazul, în urma luptei de la Șelimbăr, a ars și a distrus o mulțime de sate din jurul Sibiului. Amintește multe dintre ele. Topârcea nu este și ea amintită ca fiind distrusă de Mihai, însă faptul că nu este menționată de Teutsch, nu ne poate duce numaidecât la concluzia că ea a fost ocolită de luptătorii lui Mihai. Credem, mai degrabă, că, în drumul său de la Șelimbăr spre Alba Iulia, Mihai ar fi călcat și peste Topârcea care se afla tocmai în drumul lui. (...) Apoi, nu mai departe ca la 100 de pași de biserica greco-orientală, în mijlocul comunei, este un edificiu, în prezent, ca proprietate a

celui dintâi econom de pământ, Nicolae Hudițan. Acest edificiu era, înainte de anul 1860, ca proprietate a parohului săsesc. Tot sub acoperișul acestui edificiu, era o capelă săsească unde parohul ținea serviciul dumnezeiesc. Acest edificiu, împreună cu capela săsească, începând din anul 1862, s-a transformat într-o cârciumă săsească. Nu departe de cârciumă, lângă grădină, se află o piatră cu inscripțiunea „**Hier ruhet Martin Philip hiesiger ev. Pharrer**, geboren 1786, gestborben 1849 am 14, jan.” În anul 1881, fiul parohului săsesc, îngropat lângă cârciuma satului nostru, anume **Philip, fost paroh săsesc în comuna Șelimbăr, lângă Sibiu**, a cercetat mormântul tatălui său și, trecând pe lângă cârciumă, a zis: „Îmi aduc bine aminte când locuiam în casa asta unde era și capela în care ținea tatăl meu slujba dumnezeiască și acum, **ce zile negre că, din biserica săsească, să se facă cârciumă valahă**”». Astăzi, puțini turiști opresc la biserica monument istoric, cu hramul „Buna Vestire” (sec. XVIII), în cimitir fiind ridicat un obelisc (1981), în memoria lui Mihai Viteazul și a erollar localității (foto: Sorana Maier). Nu departe de Topârcea, istoria Gârbovei este mai aprofundată în monografia lui Gheorghe Opriș (sub redactarea și îngrijirea științifică dr. Eugen Străuțiu): «Biserica săsească din sat este un alt monument istoric. Aceasta a fost zidită înainte de reforma bisericii săsești, se crede că în jurul anului 1500. Biserica a fost arsă și dărâmată în parte în anul 1599, la venirea lui Mihai Viteazul. A fost reconstruită în anul 1743 (până atunci s-a folosit exclusiv biserica din deal) (...): Prezența lui Mihai Viteazul în zona Gârbovei s-a anunțat și prin cereri adresate tuturor locuitorilor scaunului (17 și 26 aprilie 1600), să plătească sau să trimită căruțe cu șase cai și conducători credincioși și cinstiți, care vor fi plătiți cu 3 florini, pentru a se alătura armatei care va porni în Moldova. În astfel de împrejurări, înaintarea victorioasă a oștilor lui Mihai Viteazul în anul 1599, înspre Alba Iulia, după biruința de la Șelimbăr, în care **țărănimea română din Ardeal aștepta nădejdi într-un viitor mai bun, pentru sașii din Gârbova a devenit o catastrofă** (n.a.: Nu numai sașii din Gârbova au avut de suferit. Pentru că sașii din Apoldu de Jos, Ludoș și Topârcea au luptat la Șelimbăr împotriva lui Mihai Viteazul, apoi au refuzat să achite contribuțiile pretinse de acesta, armata sa a pustiit cele trei sate. Până în septembrie 1600, sașii uciși sau fugiți de acolo au fost înlocuiți cu români. Cei care au supraviețuit au fost scutiți de dări anul următor, întrucât distrugerile provocate nu le-ar fi permis să plătească). O inscripție din Biserica Evanghelică, arată că această biserică (cea din sat) a fost arsă și în parte distrusă, și că din locuitorii sași, câți au fost în Gârbova, au mai rămas numai 16 familii - adică aproximativ 100 de suflete din cei cam 400 de locuitori sași de până atunci. (...))».

În 1942, istoricul italian Mario Ruffini scria „**Istoria românilor din Transilvania**”, din care, reproducem: «... ajungând la Sibiu, în vecinătatea căruia, la Șelimbăr (Schellenberg), la **29 octombrie 1599, a fost dată și câștigată singura bătălie care a pus în mâna voievodului român toată regiunea transilvană**. Secuiei, ca întotdeauna în luptele dintre principii români și cei transilvani, s-au aliat cu primii, adică cu Mihai Viteazul; ei erau nemulțumiți de Báthory mai ales că le restrânsese vechile privilegii și ura lor împotriva acelei familii ajunsese într-atâta de mare încât câțiva ciobani secuiei, care-l prinseseră pe cardinalul Andrei, în timp ce încerca să fugă în Moldova, l-au ucis și i-au dus capul retezat lui Mihai, care a pus să fie omorâți în chinuri groaznice pentru fapta aceasta barbară și lipsită de judecată. Transilvania a acceptat, firește, victoria lui Mihai Viteazul, care se prezenta în regiune cerând supunerea armatei și a orașului nu numai în numele

împăratului Rudolf, ci și mai ales în numele său personal și al fiului său Nicolaie Petrașcu. Mai mult, în armata sa erau și luptători transilvăneni, și printre conducători ungurul Albert Király și românii Ștefan Bekes și Andrei Barcăi; întorși la vatră, soldații transilvăneni care luptaseră și îi învinseseră pe turci la Călugăreni, la Giurgiu și-n alte părți sub steagurile lui Mihai Viteazul, nu puteau să creeze decât o atmosferă prielnică voievodului care inspira entuziasm prin virtuțile și prin curajul lui și care-i făcuse să se aleagă cu o bogată pradă de război. Sârbii pe care Sigismund și Andrei îi tocmiseră în oaste, cazacii, care fuseseră introduși în Transilvania de Ștefan Báthory devenit rege al Poloniei, și mercenarii care apărau frontiera ungurească s-au aliat cu toții armatei lui Mihai Viteazul; i s-au aliat și armurierii armatei transilvănene și halebardierii comandați de Francisc Thúry, în afara soldaților moldoveni care făcuseră mai înainte parte din oastea lui Ștefan Răzvan.

După victorie Mihai Viteazul nu pretindea să fie reprezentantul unei cuceriri românești doar în avantajul românilor; căpitan și sfetnic al împăratului Rudolf al II-lea, își arătase credința până la sfârșit față de conducătorul creștinătății occidentale, și nu voia decât victoria creștinismului împotriva necredincioșilor; de aceea făcea tot cât îi era în putință pentru a-i proteja pe indivizii diferitelor națiuni care se pusese în slujba sa. Nu se poate deci nega că la vestea victoriei sale un freamăt a tulburat masele de români din Transilvania, așa încât unii i-au măcelărit pe soldații fugari ai lui Báthory, iar alții, exasperați de nedreptățile sub care se chinuiau de secole, au atacat castelele nobililor, le-au devastat și ars, ucigând mulți magnați unguri; dar toate acestea sunt explicabile și ca o reacție firească, bestială dacă vreți, dar întotdeauna populară și deopotrivă în toate țările lumii, într-o asemenea situație, împotriva opresorilor în sfârșit doborâți». Istoricii Aurel Dumitrescu - Jippa și Nicolae Nistor, precizează cauzele pentru care o serie de localități au fost depopulate în sec. XVI-lea, în lucrarea „**Sibiul și ținutul în lumina istoriei**” (1976, vol.I): «Unele așezări săsești, ca urmare a războaielor și epidemiilor de ciumă (1531, 1554, 1573, 1577) și-au completat populația cu locuitori români. În această categorie intrau comunele Avrig, Săcădate, Rusciori, Bungard, Cîrța, Orlat, Ilimbav, Fofeldea, Săsăuși, Țichindeal, Ludoș, Apoldul de Jos și Topârcea».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-dosarele-patrimoniului-cxxvi-numai-prin-istoria-scrisa--biserica-saseasca-sa-se-faca-carciuma-valaha-victoria-crestinismului-impotriva-necredinciosilor-168642.html>

În: Tribuna, 23 februarie 2023